

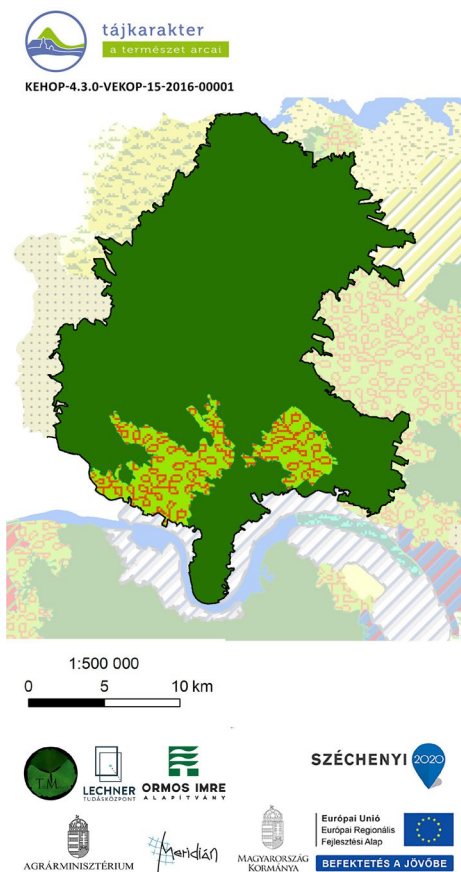
ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG

502. BÖRZSÖNY-VIDÉK TÁJKARAKTER-TERÜLET

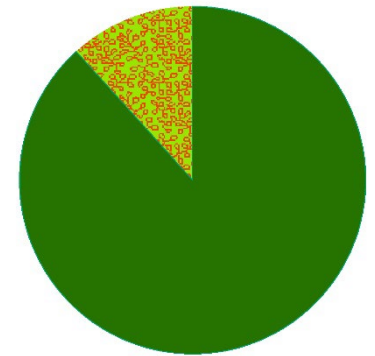
A Börzsöny-vidék tájkarakter-terület meghatározó hegysége, a Börzsöny a legtömegesebb megjelenésű, szinte összefüggően erdővel borított, vulkáni hegyvidékünk. Az antropogén bolygatottság kifejezetten alacsony szintű, csak néhány déli kismedencében van egy-egy település. A természetközeli erdőkben gazdag bükkösök területe nemzeti parki védelem alatt áll. Területe 429,1 km².

A Börzsöny-vidék tájkarakter-területen előforduló tájkarakter-típusok

- Erdődomináns, jellemzően homogén közephegységi és hegységperemi táj
- Változatos felszínborítású hegységperem, domboság, medence és völgy

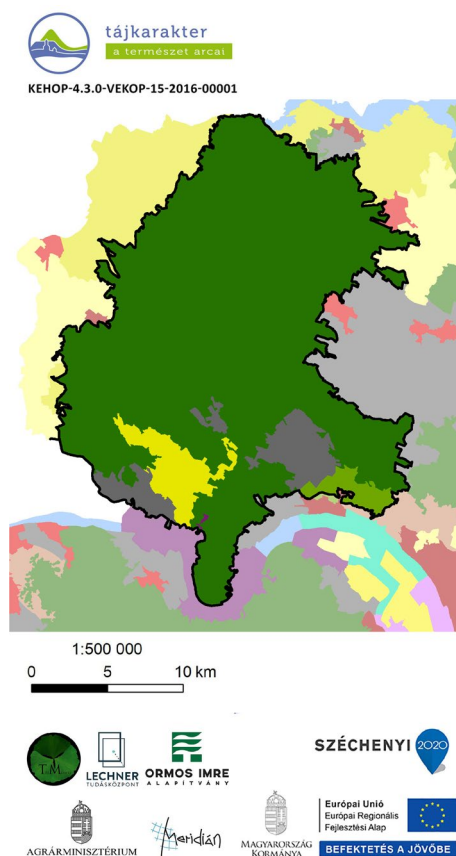
Tájkarakter-típusok	Össz-terület (km ²)	Terület-arány (%)	Folt-szám	Átlagos foltméret (km ²)	Szórás (km ²)
Börzsöny-vidék	429,10	1,00	3,00	143,03	166,84
■ Erdődomináns, jellemzően homogén közephegységi és hegységperemi táj	378,75	0,88	1,00	378,75	0,00
■ Változatos felszínborítású hegységperem, domboság, medence és völgy	50,34	0,12	2,00	25,17	9,00

A BÖRZSÖNY-VIDÉK TÁJKARAKTER-TERÜLET KULCSJELLEMZŐI

I/1. Domborzat

A táj több mint háromnegyede közephegységi típusokba tartozik. Az erősen mozgalmas közephegység a táj területének felét jellemzi. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/1. térkép)

I/2. Komplex felszínborítás-típusok

- 1601 - Település-vízmozaik
- 2451 - Agrár-erdőmozaik
- 5000 - Erdődomináns homogén
- 5001 - Erdődomináns mozaikos
- 7001 - Dominancia nélküli

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/2. térkép)

TERMÉSZETI JELLEMZŐK

II/1. Éghajlati körzetek

Rendkívül változatos éghajlatú terület, ahol 11 éghajlati körzet is előfordul, ebből a három uralkodó a mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz (24%), a mérsékelt meleg - mérsékelt száraz (18%) és a mérsékelt meleg - száraz (14%)
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/1. térkép)

Éghajlati körzetek	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	
mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz	23,85%
mérsékelt meleg - mérsékelt száraz	18,10%
mérsékelt meleg - száraz	13,94%
hűvös - mérsékelt nedves	10,63%
hűvös - mérsékelt száraz	10,34%
mérsékelt hűvös - mérsékelt nedves	9,34%
meleg - száraz	5,60%
mérsékelt hűvös - száraz	4,74%
mérsékelt meleg - mérsékelt nedves	1,58%
meleg - mérsékelt száraz	1,58%
hűvös - nedves	0,29%

II/2. Tengerszint feletti magasság

A tengerszint feletti magasság a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző magassági értékek leírása azonos a domborzatnál leírtakkal.
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/2. térkép)

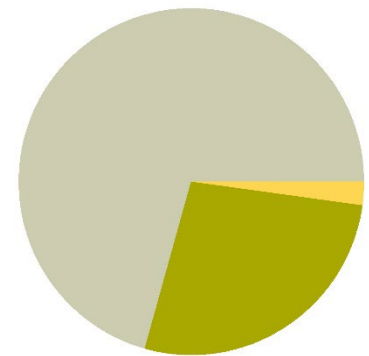
II/3. Relief

A relief a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző felszín-mozgalmassági jellemzők leírása azonos a domborzatnál leírtakkal.
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/3. térkép)

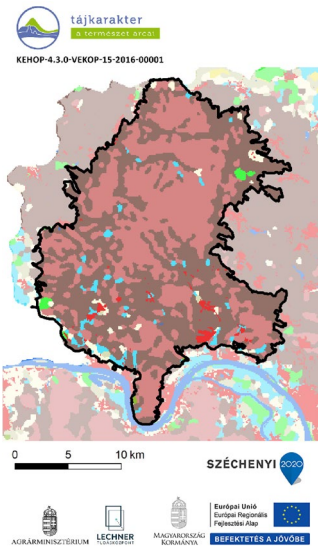
II/4. Alapkőzet

A Börzsöny-vidéket vulkanikus kőzetek jellemzik. Ezek közül is meghatározó az andezit. A hegység peremén harmadkori üledékek találhatók.
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/4. térkép)

Kőzet név	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	100,00%
andezit, bazalt, riolit	70,61%
glaciális és alluviális üledék	0,08%
harmadkori és idősebb üledék	27,15%
lössös üledék	2,16%

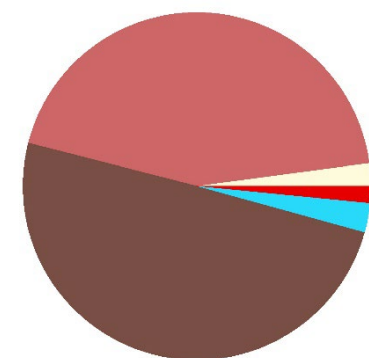

II/5. Talajtípusok

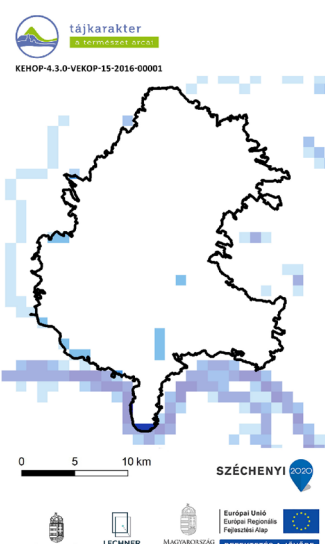

A táj két meghatározó talajtípusa a barna erdőtalaj és a kőzet-hatású talaj. Ezek szinte a terület egészét lefedik. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/5. térkép)

Talajtípus	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	100,00%
Barna erdőtalajok	49,20%
Kőzethatású talajok	43,44%
Öntés és lejtőhordalék talajok	2,72%
Váztalajok	2,10%
Beépített terület	1,52%
Csernozjom talajok	0,64%
Réti talajok	0,24%
Láptalajok	0,09%
Nyílt vízfelszín	0,05%

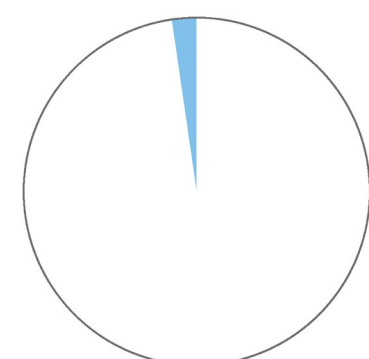

II/6. Felszíni vizek területaránya

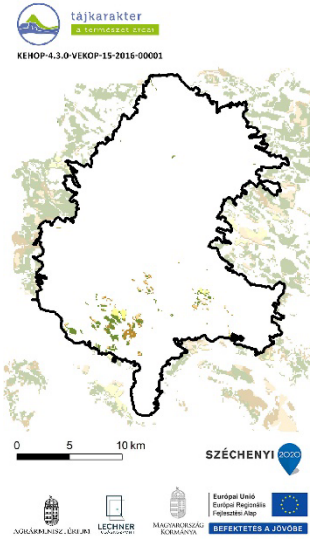

A felszíni vizek aránya a tájban elhanyagolható, 0,003 km²/km².
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/6. térkép)

Felszíni vizek területaránya	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	
0-1% - nincs, elenyésző	97,24%
1-5% - alacsony	2,30%
20-50% - nagyon magas	0,46%

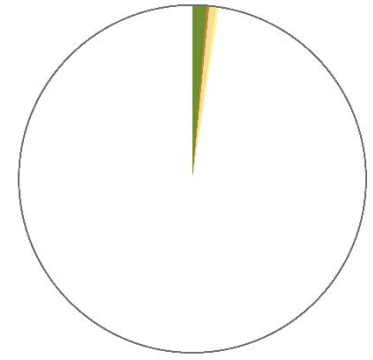

II/7. Ökotípusos földhasználat

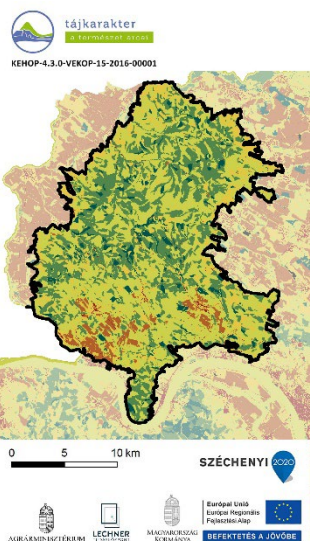

Az ökotípusos vizsgálat szerint a táj területének alig több mint 1 %-án erdősítés javasolt, a terület mindössze fél százalékán pedig - a növénytermesztés szempontjából közepes és gyenge talajadottságok, illetve a környezeti érzékenység következtében - a szántók extenzifikációja (földhasználat-váltás vagy szántóföldi művelés külterjesítése) indokolt. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/7. térkép)

Ökotípusos földhasználat	Terület arány (%)
Börzsöny-vidék	2,46%
kiváló termőhelyi adottságú szántó	0,26%
gyenge és közepes termőhelyi adottságú szántó	0,24%
gyenge és közepes, környezetileg érzékeny szántó	0,65%
erdőtelepítésre javasolt terület	1,31%

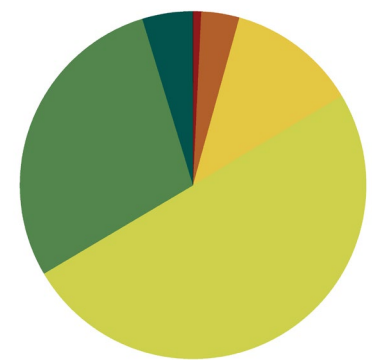

II/8. Ökológiai állapot

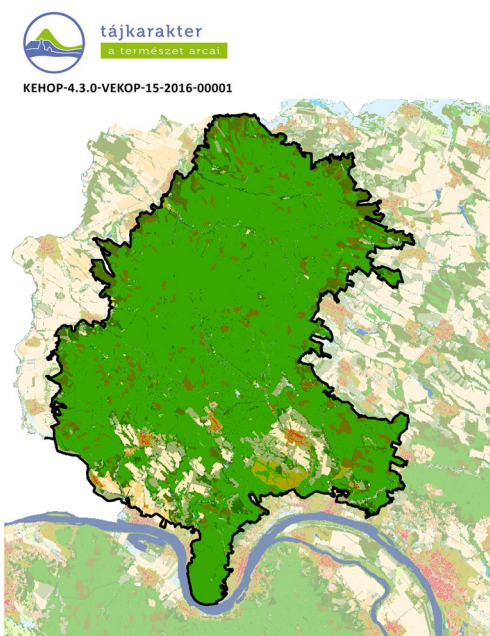
A Börzsöny vidék 1/2-e közepes állapotú, 1/3-a jó vagy kiváló állapotú területekből épül fel, a beépített területek aránya elenyésző (0,8%). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/8. térkép)

Ökológiai állapot	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	
Mesterséges felszín	0,8
Rossz ökológiai állapot	3,6
Kedvezőtlen ökológiai állapot	12,1
Közepes ökológiai állapot	50,1
Jó ökológiai állapot	28,8
Kiváló ökológiai állapot	4,7
Adathiány	0,0

FELSZÍNBORÍTÁS-JELLEMZŐK

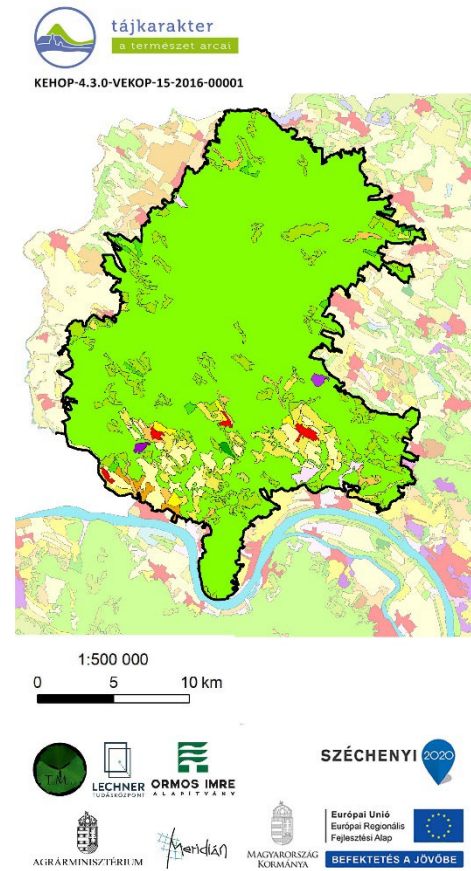
II/9. Ökoszisztéma-alaptérkép (2. szint)

11 : Épületek	32 : Szikes és szikesedésre hajlamos gyepek	44 : Idegenhonos fajok dominálta erdők, faültetvények
12 : Utak és vasutak	33 : Sziklakibúvással tarkított gyepek	45 : Erdőként nyilvántartott faállomány nélküli, vagy felújítás alatt álló területek
13 : Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	34 : Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	46 : Máshová nem besorolható fás szárú növényzet
14 : Zöldfelületek mesterséges környezetben	35 : Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet	51 : Lágyszárú dominanciájú vizes élőhelyek
21 : Szántóföldek	41 : Többetvihatástól független (TVFLN) erdők	52 : Fás szárú dominanciájú vizes élőhelyek
22 : Állandó kultúrák	42 : Természetszerűbb galériaerdők	61 : Állóvizek
23 : Komplex területek	43 : Egyéb vízhatás alatt álló (TVHA) erdők	62 : Vízfolyások
31 : Homoki gyepek		

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/9. térkép)

II/10. CORINE felszínborítás

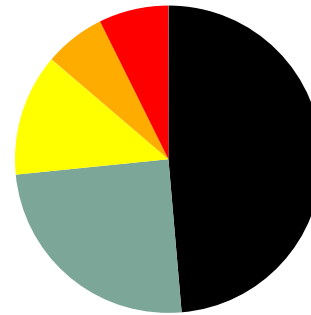

Összefüggő településszerkezet	Sport-, szabadidő- és üdülőterületek	Túlevelű erdők
Nem összefüggő településszerkezet	Nem öntözött szántóföldek	Vegyes erdők
Ipari vagy kereskedelmi területek	Rizsföldek	Természetes gyepek, természetközeli rétek
Út- és vasúthálózat és csatlakozó területek	Szőlők	Átmeneti erdős-cserjés területek
Kikötők	Gyümölcsösök, bogyósok	Ritkás növényzet
Repülőterek	Rét, legelő	Szárazföldi mocsarak
Nyersanyag kitermelés	Komplex művelési szerkezet	Tőzeglápok
Lerakóhelyek, meddőhányók	Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel	Folyóvizek, vízi utak
Építési munkahelyek	Lomlevelű erdők	Állóvizek
Városi zöldterületek		

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/10. térkép)

II/11. Felszínborítás-átalakulás típusok

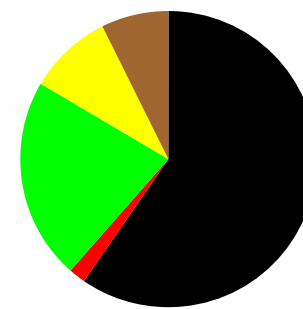
Felszínborítás stabilitás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Börzsöny-vidék	109	100,00%
1 - Stabil	53	48,62%
2 - Kvázi stabil	27	24,77%
3 - Lépcsőzetes	14	12,84%
4 - Ciklikus	7	6,42%
5 - Dinamikus	8	7,34%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/11. térkép)

II/12. Felszínborítás-átalakulás jellege

Felszínborítás átalakulás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Börzsöny-vidék	109	100,00%
1 - Változatlan terület	65	59,63%
2 - Településnövekedés	2	1,83%
3 - Extenzifikáció	24	22,02%
4 - Intenzifikáció	10	9,17%
5 - Dinamikus terület	8	7,34%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/12. térkép)

II/13.-16. Stabil felszínborítású területek (stabil településterület, stabil szántó-, kert-, szőlőterület, stabil erdőterület, stabil gyepterület és vízfelszín)

(Az indikátorok országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/13.-16. térkép)

II/17. Zöld vonalas elemek sűrűsége

ZÖLD VONALAS ELEMÉK SŰRŰSÉGE

- Zöld vonalas elem
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Belterület
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

Zöld vonalas elemekben szegény terület. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/17. térkép)

II/18. Beépítettség növekedése (1990-2018)

Beépítettség növekedése (1990-2018)	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	99,91%
0%	0,09%
6-10%	

1990-2018 között a területen új települési területek kialakulása nem volt jellemző. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/18. térkép)

II/19. Közlekedési hálózat sűrűsége

Közlekedési hálózat sűrűsége	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	
0-0,44 km/km ²	86,41%
0,44-1,56 km/km ²	12,21%
1,56-9,44 km/km ²	1,38%

A közlekedési hálózat sűrűsége a tájban alacsony, 0,15 km/km² (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/19. térkép)

II/20. Roncsolt területek aránya (külfertésezés bányá, hulladéklerakó)

Földhasználati információk alapján a roncsolt területek (lerakók, külszíni bányaterületek) tájkarakter területéhez viszonyított aránya az országos átlag alatti, nem jelentős.

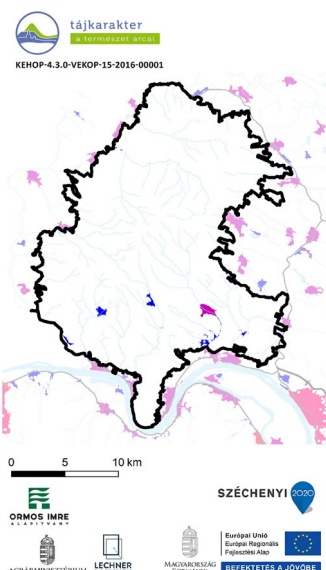
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/20. térkép)

ANTROPOGÉN ÉS PERCEPCIONÁLIS JELLEMZŐK

II/21. Település-sűrűség (belterületi beépített területek eloszlása)

Településhálózati szempontból az Északi- és a Dunántúli középhegység azonos, sűrű hálózatú (379 ha/db) csoportot alkot. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/21. térkép)

II/22. Településméret (átlagos belterületi települési terület mérete)

TELEPÜLÉS MÉRETKATEGÓRIÁJA

- 1 (0-0,48 km²)
- 2 (0,48-4,8 km²)
- 3 (4,8-14 km²)
- 4 (14-35 km²)
- 5 (35-80 km²)
- 6 (80-215 km²)
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

A középhegységek településhálózatát változatos településméretűk, ezen belül a 2 településméret kategórián belül az átlagosan 60 ha és a 4 településméret kategórián belül az átlagosan 492 ha nagyságú települések jellemzik. A legnagyobb település 8,74 km², a 4 km²-t meghaladó települések száma 19 db, míg a nagyterjedésű települési terek száma 8 db.

(Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/22. térkép)

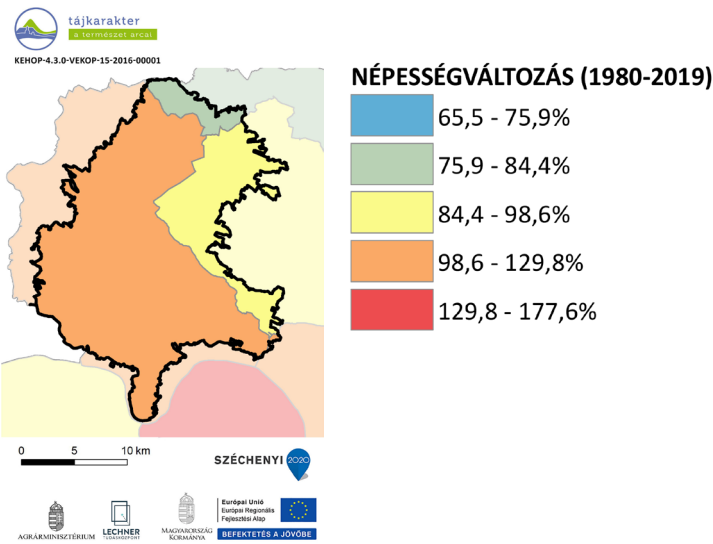
II/23. Külterületi szóránybeépítés sűrűsége

A külterületi beépítések sűrűsége átlagos (197,4 ha/db), nem minden belterületekhez tartozik külterületi beépítés. A külterületi beépítések mérete átlagos (0,64 ha), ez azonban igen nagy változatosságból adódik: előfordulnak a legkisebb településekkel vetekedő, vagy azt meghaladó méretű, beépített komplex művelésű területek, bányaműveléssel összefüggő területek, üdülő területek, gazdasági területek, de szép számban található egész kisméretű szórányok is. A szórányok elhelyezkedését is a sokféleség jellemzi, hol önállóan, hol a belterület folytatásaként állnak, megfigyelhető a szórányok főbb úthálózat menti sűrűsödése is. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/23. térkép)

II/24. Nagy kiterjedésű települési tér

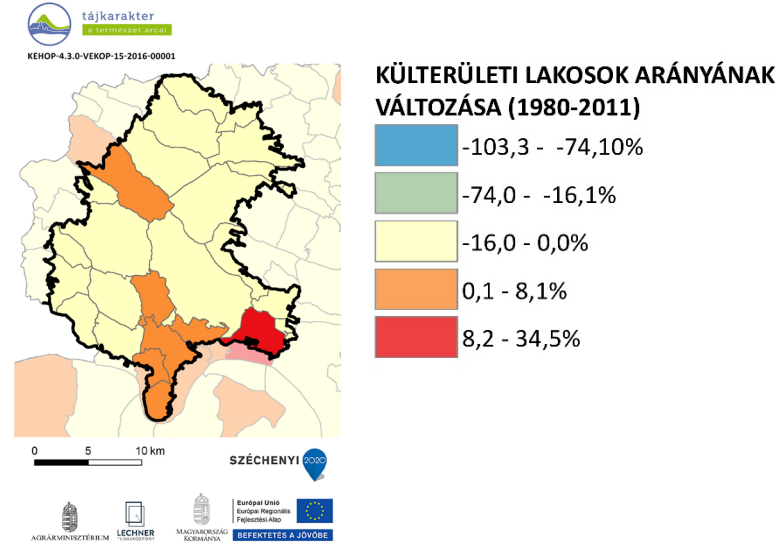
A tájkarakter-területet nem érinti nagy kiterjedésű települési tér. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/24. térkép)

II/25. Népegységváltozás

Az elmúlt 40 év alatt a Börzsöny-vidék Szobi járáshoz tartozó településein népességnövekedés volt megfigyelhető, míg az ettől keletre eső területeken (Rétsági járás) kisebb mértékű népességcsökkenés volt jellemző. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/25. térkép)

II/26. Külterületi lakosok arányának változása

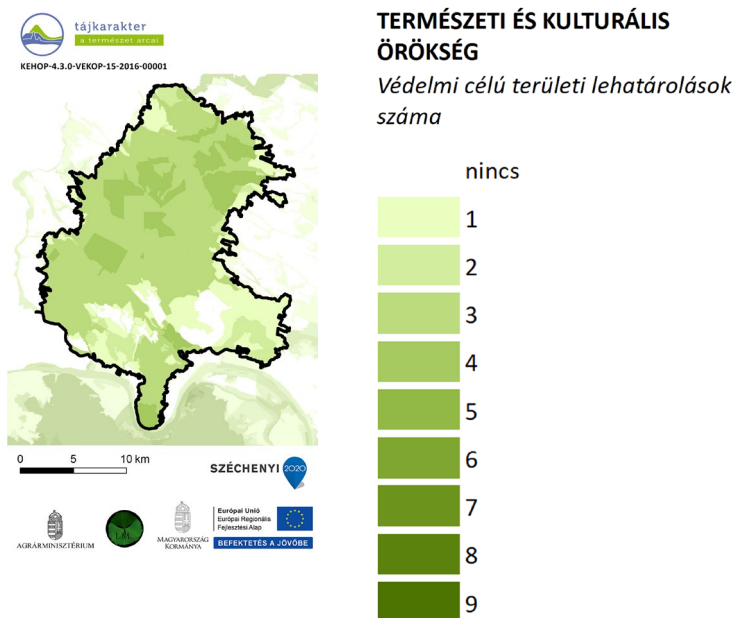

A Börzsöny-vidék térségében a külterületi lakosok aránya a települések többségénél csökkent, néhány település – elsősorban a Dunakanyar menté – esetében azonban növekedés volt megfigyelhető (pl.: Nagymaros, Verőce). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/26. térkép)

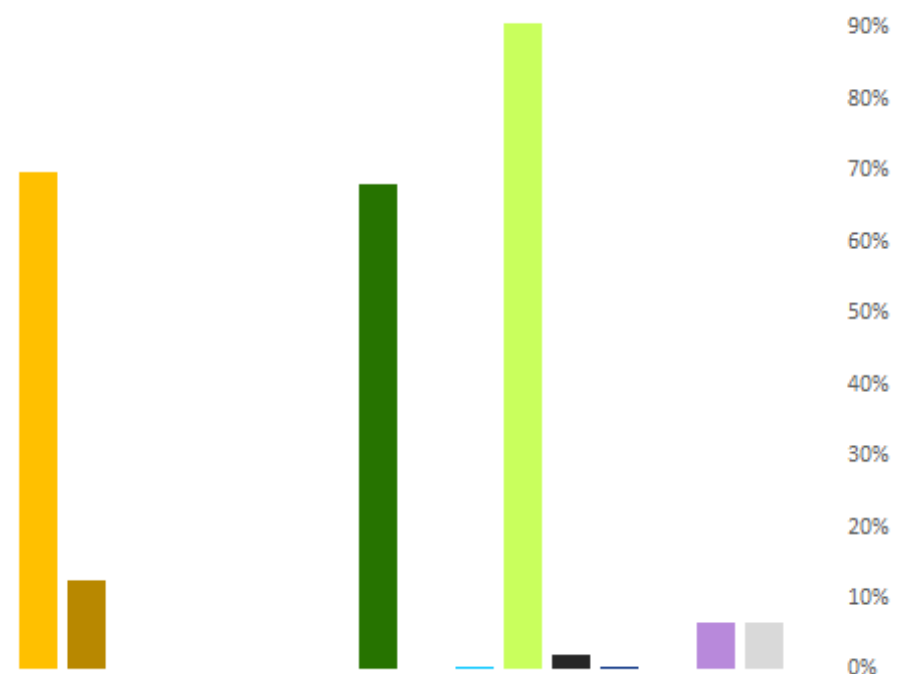
II/27. Néprajzi táj

Sajátos néprajzi táj evés települést érint a táj erdős hegyvidéki jellege miatt. Jellemzően hagyományosan útmenti szalagtelkes falvakat találunk, utcafrontra épített házakkal. A korábbi szőlőművelés visszaszorult, de még sok hagyományos présház látható. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/27. térkép)

II/28. Természeti és kulturális örökség

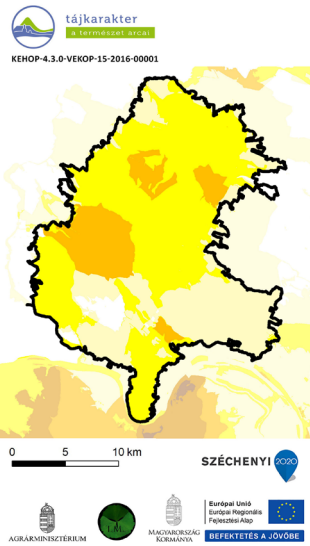

Védelmi célú területek	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	429,10	100,00%
Natura 2000 terület	300,11	69,94%
Barlang védőövezet	54,19	12,63%
EU diploma	0,00	0,00%
Naturpark	0,00	0,00%
Természeti emlék	0,00	0,00%
Természetvédelmi terület	0,00	0,00%
Tájvédelmi körzet	0,00	0,00%
Nemzeti park	292,00	68,05%
MAB bioszféra rezervátum	0,00	0,00%
Ramsari terület	0,02	0,00%
Nemzeti ökológiai hálózat	389,06	90,67%
Országos védettségű kulturális örökség	8,98	2,09%
Országos, területi védettségű kulturális örökség	0,02	0,00%
Világörökség terület	0,00	0,00%
Világörökség várományos terület	27,79	6,48%
Nem védett terület	28,93	6,74%

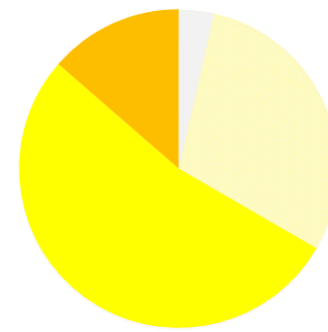

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/28. térkép)

II/29. Megbecsültség

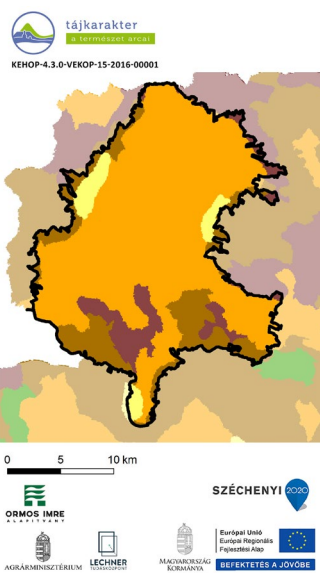

Megbecsültség	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	429,10	100,00%
1 - Nincs, igen alacsony	15,35	3,58%
2 - Alacsony	127,77	29,78%
3 - Mérsékelt	227,62	53,05%
4 - Számottevő	58,36	13,60%
5 - Jelentős	0,00	0,00%
6 - Magas	0,00	0,00%
7 - Nagyon magas	0,00	0,00%
8 - Kiemelkedő	0,00	0,00%

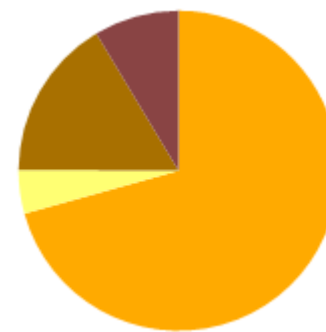

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/29. térkép)

II/30. Vizuális jellemzők

Vizuális jellemzők	Területarány (%)
Börzsöny-vidék	
Zárt, homogén, szegélyekben szegény területek	70,7
Átlátható, szegélyekben szegény területek	4,4
Átmeneti, közepesen zárt területek	16,3
Szegélyekben gazdag, de nem átlátható, zárt területek	8,6
Átlátható, nyitott, szegélyekben gazdag területek	0,0

A tájat a zárt, homogén, szegélyekben szegény területek uralják (71%).

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/30. térkép)